

Стратегічні орієнтири в управлінні екосистемними послугами водно-болотних угідь

Є. В. Мішенінⁱ, Н. В. Дегтярьⁱⁱ

У статті запропоновано структурований підхід до вибору стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь. Представлена декомпозиція стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь деталізована за такими ознаками: загальні та домінуючі стратегії, стратегії за способом досягнення мети управління екосистемними послугами, стратегії за характером поведінки суб'єктів управління екосистемними послугами водно-болотних угідь, а також цільові стратегії за місткістю таких послуг. Деталізація стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь характеризується такими параметрами: вектором впливу стратегій; характером поведінки суб'єктів управління екосистемними послугами, а також видами таких послуг. Процес прийняття ефективних управлінських рішень та вибору стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь потребує формування системи оцінювання ефективності управління екосистемними послугами водно-болотних угідь на основі індикаторів стану видів екосистемними послугами водно-болотних угідь та їх втрати.

Ключові слова: екосистемна послуга, водно-болотні угіддя, ефективність управління, стратегія, індикаторне оцінювання.

Абревіатури:

ЕП – екосистемні послуги
ВБУ – водно-болотні угіддя

УДК 502.33:330.131

JEL коди: Q34, Q50, Q57

Актуальність та постановка проблеми. Останнім часом світова спільнота все більше стурбована екологічними викликами, пов'язаними зі станом водно-болотних угідь, що підтверджується, зокрема, Рамсарською конвенцією про водно-болотні угіддя, які мають міжнародне значення, а також Конвенцією про біологічне різноманіття. Екосистемні послуги залишаються недооціненими як бізнесом, так і державою та суспільством. Як наслідок, продовжуються втрати природного капіталу та послуг водно-болотних угідь та інших екосистем. Відтак, існує нагальна необхідність модернізації принципів вибору видів стратегій управління водно-болотними угіддями та включення екосистемних послуг до системи управління економічними суб'єктами на різних ієрархічних рівнях господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретико-методологічних та методичних положень формування й розвитку стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь (ЕП ВБУ) знайшли своє відображення в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених [1–3]. Водночас потребують

ⁱ Мішенін Євген Васильович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри теоретичної і прикладної економіки, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми;

ⁱⁱ Дегтярь Наталія Вікторівна, кандидат економічних наук, начальник бюро організаційно-функціонального проектування та удосконалення процесів ПАТ «Сумське МНВО», м. Суми.

© С. В. Мішенін, Н. В. Дегтярь, 2016

поглиблення питання щодо сутнісно-змістовної характеристики стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь.

Мета дослідження. Представлене дослідження зорієнтоване на прийняття ефективних стратегій управління ЕП ВБУ на основі їх індикаторного оцінювання.

Результати дослідження. Розроблення та впровадження стратегій управління екосистемними послугами водно-болотних угідь є вагомим елементом комплексного механізму їх управління. Згідно з прогностичними дослідженнями, поданими у звіті «Оцінка екосистем на порозі тисячоліття» [4], перспективи використання водно-болотних угідь можуть бути реалізовані за основними сценаріями: 1) при реактивному сценарії прогнозу втрата екосистемних послуг переважної більшості водно-болотних угідь продовжиться до 2050 року та їх площа скоротиться внаслідок зростання кількості населення й подальшого збільшення сільськогосподарських угідь та поселень уздовж водно-болотних угідь; 2) при проактивному сценарії прогнозу стан екосистемних послуг переважної більшості водно-болотних угідь істотно не зміниться, однак у результаті появи нових технологій, розвитку науково-технічного прогресу та формування інструментів і навичок управління екосистемними послугами водно-болотних угідь їх частина може бути відновлена та збережена для нащадків.

Отже, стратегії та концепції з управління екосистемними послугами повинні відповідати таким прогностичним тенденціям і мати два підходи: при першому підході – стратегії з управління ЕП ВБУ є реактивними та більшість проблем їх використання й відновлення вирішуються у міру їх виникнення та появи, а при другому – стратегії з управління ЕП ВБУ є проактивними та розробляються з орієнтацією на довгострокову перспективу [5].

Виходячи з принципів екосистемного підходу до управління водно-болотними угіддями Рамсарським комітетом, запропоновані три основні напрямки формування стратегій управління екосистемними послугами ВБУ, зокрема: 1) стратегії попередження негативних антропогенних впливів на ЕП ВБУ; 2) стратегії пом'якшення неминучого антропогенного впливу на екосистемні послуги ЕП ВБУ (наприклад, шляхом зведення до мінімуму впливу при здійсненні проекту та відновлення ВБУ після його закінчення); 3) стратегії компенсації або відшкодування за залишкові впливи на ЕП ВБУ (наприклад, стратегії відновлення екосистемних функцій та послуг водно-болотних угідь).

Однак, на наш погляд, стратегії з управління екосистемними послугами водно-болотних угідь доцільно систематизувати за більшою кількістю ознак (табл. 1).

Основними домінантними стратегіями є такі: стратегія ігнорування необхідності управління екосистемними послугами ВБУ, стратегії нейтралізації та пом'якшення негативного впливу на ЕП ВБУ; стратегія підтримки функціонування водно-болотних екосистем та попередження їх деградації; стратегія компенсації нанесеної шкоди водно-болотним екосистемам та їх послугам; стратегія раціонального використання та впливу на ЕП ВБУ; стратегії відновлення та створення передумов для формування нових ЕП ВБУ.

Окрім того, декомпозиція стратегій управління ЕП ВБУ може бути деталізована за такими ознаками: вектором впливу стратегій; характером поведінки суб'єктів управління ЕП ВБУ, а також видами таких послуг. Сутність і характеристика запропонованих стратегій управління екосистемними послугами ВБУ полягає в такому (з урахуванням [6–8]):

1. *Стратегія ігнорування.* Стратегія орієнтована на пріоритетність цілей економічної діяльності стейкхолдерів та бенефіціарів ЕП ВБУ, сприяє хижацькому та нерациональному використанню цих послуг і призводить до поступової деградації водно-болотних та прилеглих екосистем.

Таблиця 1

Декомпозиція стратегій управління екосистемними послугами
водно-болотних угідь (розроблено авторами)

ОЗНАКИ СТРАТЕГІЙ		ВИДИ СТРАТЕГІЙ													
КОНСТРУКТИВНІСТЬ		РЕГРЕСІВНІСТЬ ← → ПРОГРЕСІВНІСТЬ													
ДЕТАЛІЗАЦІЯ		Стратегія виживання		Стратегії стабілізації		Стратегії раціонального використання та впливу		Стратегії зростання та розвитку							
ЗАГАЛЬНА	ЗАГАЛЬНІ СТРАТЕГІЙ														
	ДОМІНАНТНІ СТРАТЕГІЙ	Стратегія ігнорування	Стратегія нейтралізації	Стратегія пом'якшення	Стратегія підтримки та попередження	Стратегія компенсації	Стратегія адаптаційного управління	Стратегія відновлення		Стратегія створення нових ЕП ВБУ					
ХАРАКТЕР ПОВЕДІНКИ СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ		Стратегії примусові та нейтральні			Пасивні стратегії			Активні стратегії							
СПЕЦІАЛЬНА	СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ УПРАВЛІННЯ	Стратегія зниження антропогенного тиску	Стратегії реструктуризації та реорганізації ВБУ екосистем		Стратегії охорони та збереження	Стратегії консервації		Стратегії стимулювання		Стратегії інтенсифікації		Стратегії диверсифікації		Стратегії інтеграції	
								Стратегія реінтродукції	Стратегія розведення	Стратегія відтворення	Спорилення	Неспорилення	Вертикальна	Горизонтальна	
КОМПЛЕКСНІСТЬ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ВБУ		ПОЛІЦЕНТРИЧНІ		ЧАСТКОВО СПЕЦІАЛІЗОВАНІ				СЕГМЕНТНО СПЕЦІАЛІЗОВАНІ							
ЦІЛЬОВІ СТРАТЕГІЙ ЗА ЄМНІСТЮ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ВБУ		Стратегія поліцентричного управління з урахуванням високої ємності усіх видів ЕП ВБУ	Стратегія поліцентричного управління з урахуванням низької ємності усіх видів ЕП ВБУ	Стратегія фокусування на перевагах, забезпечуючих та соціокультурних ЕП ВБУ	Стратегія фокусування на перевагах ЕП ВБУ регулювання та підтримки соціокультурних ЕП ВБУ	Стратегія фокусування на перевагах ЕП ВБУ, регулювання та підтримки і забезпечуючих ЕП ВБУ	Стратегія управління, з урахуванням одно-сегментної спеціалізації на перевагах, що забезпечують ЕП ВБУ	Стратегія управління з урахуванням одно-сегментної спеціалізації на перевагах ЕП ВБУ регулювання та підтримки		Стратегія управління з урахуванням одно-сегментної спеціалізації на перевагах соціокультурних ЕП ВБУ					

2. *Стратегія нейтралізації.* Стратегія спрямована на усунення економічними суб'єктами основних антропогенних та природних факторів негативного впливу на екосистемні послуги водно-болотних угідь, що є причинами безповоротних змін стану екосистем та їх знищення.

3. *Стратегія пом'якшення.* Стратегія спрямована на зменшення рівня впливу основних антропогенних та природних факторів негативного впливу на екосистемні послуги водно-болотних угідь з метою уповільнення та (або) припинення їх деградації.

4. *Стратегія підтримки та попередження.* Стратегія орієнтована на попередження потенційного негативного впливу основних антропогенних та природних факторів шляхом підтримки функціонування структур і компонентів водно-болотних екосистем з метою збільшення вартості основних видів їх послуг.

5. *Стратегія компенсації.* Стратегія фактичної та потенційної компенсації нанесеного різними бенефіціарами і стейкхолдерами негативного впливу екосистемним послугам ВБУ для збалансування функціонування цих екосистем та збереження їх послуг для нащадків.

6. *Стратегія раціонального використання та впливу.* Впровадження стратегії раціонального використання екосистемних послуг ВБУ та впливу на ці послуги вимагає реалізації зацікавленими сторонами економічної діяльності, що базується на екосистемному підході та передбачає підтримку і збереження екосистемних функцій водно-болотних угідь у контексті забезпечення сталого розвитку економіки й добробуту суспільства.

7. *Стратегія відновлення.* Стратегія відновлення екосистемних послуг ВБУ застосовується у випадках, якщо основні напрямки економічної діяльності зацікавлених сторін передбачають використання екосистемних послуг, що знаходяться в кризовому стані або незадовільний стан окремих екосистемних функцій ВБУ обумовлює подальшу деградацію водно-болотних та прилеглих екосистем і є причиною різкого зниження добробуту суспільства. Метою цієї стратегії є швидка ідентифікація існуючих проблем, ліквідація джерел зниження економічної, екосистемної та суспільної стабільності шляхом відновлення існуючих раніше екосистемних послуг водно-болотних угідь.

8. *Стратегія створення нових ЕП ВБУ.* Стратегія створення полягає у формуванні передумов для появи нових взаємозв'язків та взаємодії екосистемних функцій, компонентів та процесів, що є властивими для водно-болотних угідь та є джерелом екосистемних послуг, що обумовлено екосистемною, суспільною та економічною доцільністю й необхідністю їх існування у межах місцевих, регіональних національних та глобальних екосистем.

9. *Стратегія виживання.* Стратегії обмеження та виживання використовують насамперед у кризових ситуаціях, якщо негативний вплив природних та антропогенних факторів істотно змінює доступний обсяг екосистемних послуг водно-болотних угідь та у перспективі може стати причиною їх зникнення. Метою цієї стратегії є зміна вектора впливу економічної діяльності економічних суб'єктів, яка є причиною поточних несприятливих змін стану водно-болотних екосистем.

10. *Стратегії стабілізації.* Стратегія стабілізації орієнтована на підтримку функціонування та часткове поживлення економічної діяльності стейкхолдерів і бенефіціарів екосистемних послуг водно-болотних угідь за умови одночасного сприяння процесу їх збереження і сталого використання.

11. *Стратегії зростання та розвитку.* Стратегії зростання обираються базовими для управління екосистемними послугами ВБУ у тому разі, коли діяльність стейкхолдерів та бенефіціарів ЕП ВБУ відбувається в умовах сталого використання екосистемних послуг, а також якщо вони мають внутрішній та зовнішній потенціал і необхідність для збільшення обсягу екосистемних послуг водно-болотних угідь з метою підвищення економічної ефективності та суспільного добробуту.

12. *Стратегії примусові та нейтральні.* Примусові та нейтральні стратегії застосовуються в умовах тиску на бенефіціарів та стейкхолдерів ЕП ВБУ з метою обов'язкового дотримання вимог зменшення негативного впливу на водно-болотні екосистеми або реалізацією економічної діяльності, що характеризується невиснажливим використанням ЕП ВБУ та не створює умов для їх подальшої деградації.

13. *Пасивні стратегії.* Пасивні стратегії управління екосистемними послугами водно-болотних угідь характеризуються концентрацією діяльності економічних суб'єктів на визначених видах діяльності з обмеженим обсягом невиснажливого використання та впливу на ЕП ВБУ, що не орієнтована на комплексне вдосконалення стану екосистемних послуг водно-болотних угідь.

14. *Активні стратегії.* Активні стратегії управління екосистемними послугами водно-болотних угідь характеризуються розширенням економічної діяльності стейкхолдерів та бенефіціарів водно-болотних угідь на основі використання нових або знову створених екосистемних послуг ВБУ.

15. *Стратегії зниження антропогенного тиску.* Стратегії зниження антропогенного тиску на ЕП ВБУ обумовлюють зменшення кількості та (або) якості фізичного, хімічного, механічного, теплового, біологічного, радіаційного та інших факторів впливу на водно-болотні екосистеми, обумовлені причинами економічного, науково-технічного, демографічного, культурного та політичного характеру економічної діяльності стейкхолдерів та бенефіціарів ЕП ВБУ.

16. *Стратегії реструктуризації та реорганізації ВБУ екосистем.* Стратегії реструктуризації та реорганізації обумовлюють подолання фрагментації водно-болотних екосистем або їх реорганізацію з метою покращання екосистемних властивостей, функцій та компонентів, а також трансформацію організаційної, виробничої та управлінської структури економічних суб'єктів з метою збільшення обсягів екосистемних послуг.

17. *Стратегії охорони та збереження.* Стратегії охорони та збереження ЕП ВБУ спрямовані на здійснення комплексу заходів захисту та контрольованої зміни екосистемних послуг водно-болотних угідь з метою підтримки існування залежних екосистем, збереження їх для нащадків, підвищення економічної та соціальної ефективності їх використання.

18. *Стратегії консервації (резервації).* Стратегія консервації (резервації) територій водно-болотних угідь визначає тимчасове або постійне, повне або часткове вилучення їх із господарського обігу з причин деградації екосистемних послуг, вагомої природоохоронної цінності екосистемних функцій, непорушності територій, збереження біологічного і генетичного різноманіття, а також необхідності відновлення їх екосистемної, суспільної ефективності, економічної віддачі екосистемних послуг ВБУ.

19. *Стратегії адаптаційного управління.* Стратегія адаптаційного управління ЕП ВБУ дозволяє змінювати параметри функціонування та структуру економічних суб'єктів залежно від зміни екосистемних функцій компонентів та властивостей водно-болотних угідь, що є джерелом екосистемних послуг з урахуванням інтересів та потреб бенефіціарів і стейкхолдерів. Видами стратегій адаптаційного управління ЕП ВБУ є стратегії параметричної й сигнальної адаптації, що формуються відповідно до зміни різних типів факторів ЕП ВБУ.

20. *Стратегії стимулювання.* Стратегії стимулювання управління ЕП ВБУ обумовлюють розроблення та впровадження методів і заходів, сформованих під зовнішніми мотиваційними впливами (організаційними, фінансово-економічними, соціокультурними), що дозволяють змінити систему управління та функціонування стейкхолдерів та бенефіціарів з метою удосконалення використання екосистемних послуг водно-болотних угідь.

21. *Стратегії інтенсифікації.* Стратегії інтенсифікації управління ЕП ВБУ характеризується процесом організації та управління діяльністю економічних суб'єктів за рахунок впровадження найбільш ефективних (або) інноваційних виробничих, управлінських, науково-технічних, інформаційних та інших технологій з метою удосконалення стану, процесу використання чи впливу на екосистемні послуги ВБУ. Такими стратегіями можуть бути: стратегії відтворення екосистемних властивостей, функцій та компонентів водно-болотних екосистем, що формують екосистемні послуги; стратегії реінтродукції до водно-болотних екосистем та розведення у них властивих їм видів або процесів на основі застосування відповідних технологій з метою підвищення економічної віддачі екосистемних послуг та суспільного добробуту.

22. *Стратегії диверсифікації.* Стратегії диверсифікації управління ЕП ВБУ – застосовуються в умовах необхідності розширення переліку екосистемних послуг ВБУ з метою існування економічних, соціальних потреб та інтересів розширення асортименту та випуску нової продукції і переорієнтації ринків збуту з метою підвищення економічної, суспільної ефективності. Види стратегій диверсифікації можуть бути спорідненими (розширення переліку екосистемних послуг водно-болотних угідь) та неспорідненими (розширення переліку екосистемних послуг прилеглих до ВБУ екосистем, наприклад, лісових).

23. *Стратегії інтеграції.* Стратегія інтеграції управління ЕП ВБУ застосовується в умовах необхідності та доцільності реалізації комплексу заходів, результатом яких стає формування об'єднання однієї структури управління окремими водно-болотними угіддями або їх частинами з метою підвищення ефективності використання та впливу на екосистемні послуги. Видами стратегій інтеграції можуть бути такі: горизонтальна інтеграція передбачає об'єднання стейкхолдерів та бенефіціарів водно-болотних угідь, що мають однакові переліки ЕП у межах дії водного басейну з метою покращання використання та впливу на ЕП ВБУ та, як наслідок, економічної, суспільної ефективності; вертикальна інтеграція обумовлює формування об'єднання повного ланцюга споживання екосистемних послуг ВБУ з метою контролю формування їх вартості й забезпечення екосистемної, економічної та суспільної ефективності.

Необхідно констатувати, що вибір альтернативних стратегій дозволить сформулювати ефективний організаційно-економічний механізм управління екосистемними послугами ВБУ та пристосуватися різним економічним суб'єктам до особливостей їх фінансово-економічного стану, управлінського потенціалу, а також рівня залежності від ЕП та впливу на них. Формування стратегій управління ЕП ВБУ є процесом, що відбувається за певних етапів розроблення альтернативних стратегій; стратегічний аналіз; остаточний вибір стратегічного набору; розробка стратегічного плану відповідно до мети та завдань управління ЕП ВБУ. Декомпозиція стратегій повинна тривати доти, доки стратегічні завдання не будуть сформовані на останньому функціональному та операційному рівнях.

Процес прийняття ефективних управлінських рішень та вибору стратегій управління ЕП ВБУ потребує формування системи оцінювання ефективності управління ЕП ВБУ (E_v), яку запропоновано здійснювати на основі індикаторів стану видів ЕП ВБУ та їх втрати [9]:

$$E_y = \frac{I_{EP_{BBY}}}{I_{BEP_{BBY}}} = \frac{I_{EP_3} \cdot W_3 + I_{EP_p} \cdot W_p + I_{EP_c} \cdot W_c}{\sum_{p=1}^r B_p \cdot w_p}, \quad (1)$$

де $I_{EP_{BBY}}$ – інтегральний індикатор стану видів ЕП ВБУ; $I_{BEP_{BBY}}$ – інтегральний індикатор втрат ЕП ВБУ; I_{EP_3} – інтегральний індикатор ЕП забезпечення; I_{EP_p} – інтегральний індикатор ЕП регулювання та підтримки; I_{EP_c} – інтегральний показник соціокультурних ЕП ВБУ; W_3, W_p, W_c – ваги показників екосистемних послуг забезпечення, регулювання й підтримки та соціокультурних відповідно ($W_3 = 0,25$; $W_p = 0,6$; $W_c = 0,15$ – визначені у результаті проведеного анкетного опитування); B_p – індикатор на основі бальної оцінки p -го типу втрати ЕП ВБУ; p – тип втрати ЕП ВБУ; w_p – вага p -го типу втрати ЕП ВБУ (визначена у результаті проведеного анкетного опитування); $p = \overline{1, r}$, $r=10$.

Необхідно відмітити, що для оцінювання рівня управління екосистемними послугами водно-болотних угідь можна використовувати інші методики динамічного аналізу, такі, наприклад, як індексний метод, методи факторного аналізу, що дають можливість визначити вплив змін стану окремих видів ЕП ВБУ на загальний інтегральний показник.

Висновки. Функціонування організаційно-економічного механізму ефективного управління ЕП ВБУ потребує структурованого підходу до систематизації та декомпозиції стратегій управління ЕП ВБУ за такими ознаками: загальні і домінантні стратегії, стратегії за способом досягнення мети управління ЕП, стратегії за характером поведінки суб'єктів управління ЕП ВБУ, стратегії за комплексністю представлених видів ЕП, а також цільові стратегії за ємністю таких послуг. Запропоновані науково-методичні підходи до оцінювання ефективності управління ЕП ВБУ закладають основи для подальшого аналізу системи управління ЕП ВБУ на різних рівнях ієрархічного управління і дозволяють здійснити вибір найбільш дієздатних стратегій та організаційно-економічних інструментів управління ЕП ВБУ.

Література

1. *Панченко, С. М.* Обзор современного состояния водно-болотных угодий Черниговской и Сумской областей Украины на границе с Брянской областью Российской Федерации [Электронный ресурс] / С. М. Панченко. – С. 16. – Режим доступа : http://russia.wetlands.org/Portals/5/Обзор_Украина.pdf.
2. *Рубель, О. Е.* Экономико-институциональный анализ потенциала внедрения механизмов платы за экосистемные услуги в Украинском Придунавье / О. Е. Рубель // *Економічні інновації*. – 2012. – Вип. 47. – С. 274–287.
3. *Costanza, R.* Ecosystem services: multiple classification systems are needed / R. Costanza // *Biological Conservation*. – 2008. – № 141. – P. 350–352.
4. *Оценка экосистем на пороге тысячелетия. Экосистемы и благосостояние человека: водно-болотные угодья и водные ресурсы. Синтез.* – ЮНЕП ООН, 2005. – 80 с.
5. *Мішенін, Є. В.* Економіка екосистемних послуг: теоретико-методологічні основи / Є. В. Мішенін, Н. В. Дегтярь // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2015. – № 2. – С. 243–257.

Є. В. Мишенін, Н. В. Дегтярь.

Стратегічні орієнтири в управлінні екосистемними послугами

6. *Комплексная* схема взаимосвязей сохранения и разумного использования водно-болотных угодий с ликвидацией бедности // Материалы 11-й Конференции сторон «Конвенции о водно-болотных угодьях». Бухарест, Румыния, 6–13 июля 2012. – Бухарест, 2012. – 16 с.
7. *Стратегия* сохранения водно-болотных угодий Московской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://russia.wetlands.org/Portals/5/Стратегия%20ВБУ%20МО.pdf>.
8. *Стратегія* підприємства : підручник. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 390 с.
9. *Дегтярь, Н. В.* Управління екосистемними послугами водно-болотних угідь: механізми формування та напрямки реалізації / Н. В. Дегтярь // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2013. – № 12 (58). – С. 36–42.

Отримано 27.12.2015 р.

Стратегические ориентиры в управлении экосистемными услугами водно-болотных угодий

ЕВГЕНИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ МИШЕНИН*,
НАТАЛЬЯ ВИКТОРОВНА ДЕГТЯРЬ**

** доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры теоретической и прикладной экономики,
ГВУЗ «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины»,
ул. Петропавловская, 57, г. Сумы, 40030, Украина,
тел.: 00-380-542-665013, e-mail: eugeny_mishenin@yahoo.com*

*** кандидат экономических наук,
начальник бюро организационно-функционального проектирования и усовершенствования
процессов ПАО «Сумское МНПО»,
ул. Горького, 58, г. Сумы, 40004, Украина,
тел.: 00-380-50-4071499, e-mail: natulya_fleur@yahoo.com*

В статье предложен структурированный подход к выбору стратегий управления экосистемными услугами водно-болотных угодий. Представленная декомпозиция стратегий управления экосистемными услугами водно-болотных угодий детализирована по таким признакам: общие и доминантные стратегии, стратегии по способу достижения цели управления экосистемными услугами, стратегии по характеру поведения субъектов управления экосистемными услугами водно-болотных угодий, а также целевые стратегии по содержанию таких услуг. Детализация стратегий управления экосистемными услугами водно-болотных угодий характеризуется такими параметрами: вектор влияния стратегий; характер поведения субъектов управления экосистемными услугами, а также видами таких услуг. Процесс принятия управленческих решений и выбора стратегий управления экосистемными услугами водно-болотных угодий требует формирования системы оценки эффективности управления экосистемными услугами водно-болотных угодий на основе индикаторов состояния видов экосистемных услуг водно-болотных угодий и их потери.

Ключевые слова: экосистемная услуга, водно-болотные угодья, эффективность управления, стратегия, индикаторная оценка.

*Mechanism of Economic Regulation, 2016, No 1, 33–41
ISSN 1726-8699 (print)*

Stratigical Directions in the Wetlands Ecosystem Services Management

YEVHEN V. MISHENIN*,
NATALIA V. DEGTYAR**

* *Dr. (Economics), Professor,*
Department of Theoretical and Applied Economics,
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine",
Petropavlivska Str., 57, Sumy, 40030, Ukraine,
phone: 00-380-542-665013, e-mail: eugeny_mishenin@yahoo.com

** *C.Sc. (Economics),*
Chief of Bureau of Organizational and Functional Design and Process Improvement
PJSC "Sums'ke MNVO"
Horkiy Str., 58, Sumy, 40004, Ukraine,
phone: 00-380-50-4071499, e-mail: natulya_fleur@yahoo.com

Manuscript received 27 December 2015

This paper proposes a structured approach to the choice of strategies of wetlands ecosystem services management. Presented decomposition of strategies of wetlands ecosystem services management is categorized by such criteria: the general and the dominant strategies, strategy in a manner to achieve the purpose of managing ecosystem services; strategy in character of behaviour of subjects of wetlands ecosystem services management; targeted strategies for the content of such services. Detailed elaboration of strategies of wetlands ecosystem services management is characterized by the following parameters: a vector of strategies influence; the behaviour of the subjects of management of ecosystem services, as well as the kinds of such services. The process of decision-making for the management and selection of strategies of wetlands ecosystem services management requires the formation of a system of evaluation of the effectiveness of wetlands ecosystem services management on the basis of indicators of different types of ecosystem services of wetlands and their losses.

Keywords: ecosystem service, wetlands, management effectiveness, strategy, indicator assessment.

JEL Codes: Q34, Q50, Q57

Figures: 1; *Formulas:* 1; *References:* 9

Language of the article: Ukrainian

References

1. Panchenko, S. M. Overview of the current status of wetlands Chernigov and Sumy regions of Ukraine on the border of the Bryansk region of the Russian Federation, http://russia.wetlands.org/Portals/5/Обзор_Украина.pdf. (In Russian)
2. Rubel, O. Ye. (2012), "Economic and institutional analysis of the potential implementation of payment mechanisms for ecosystem services in the Ukrainian Danube region," *Ekonomichni innovatsii*, 47, 274–287. (In Ukrainian)
3. Costanza, R. (2008), "Ecosystem services: multiple classification systems are needed," *Biological Conservation*, 141, 350–352. (In English)
4. *Ecosystem Assessment of the Millennium. Ecosystems and Human Well-being: wetlands and water resources* (2005), Sintez, UNEP OON. (In Russian)
5. Mishenin, Ye. V. & Degtyar, N. V. (2015), "Economics of ecosystem services: theoretical and methodological bases," *Marketynh i menedzhment innovatsii*, 2, 243–257. (In Ukrainian)
6. *A comprehensive chart of the conservation and wise use of wetlands with poverty elimination* (2012). Proceedings of the 11th Conference of the Parties to the "Convention on Wetlands", Bucharest, Romania. (In Russian)
7. Strategy for conservation of wetlands in the Moscow region, <http://russia.wetlands.org/Portals/5/Стратегия%20ВБУ%20МО.pdf>. (In Russian)
8. *Strategy of Enterprise* (2006), Ternopil, Ekonomichna dumka. (In Ukrainian)
9. Degtyar, N. V. (2013), "Management of ecosystem services of wetlands, areas and mechanisms of implementation," *Visnyk Sumskoho natsionalnoho aharnoho universytetu. Seriya «Ekonomika ta menedzhment»*, 12 (58), 36–42. (In Ukrainian)